

ЗІРКИ, ЩО СВІТЯТЬ КРІЗЬ СТОЛІТТЯ

Українська перекладацька школа: трагедія долі та велич звершень

Світлана ДЕМ'ЯНЕНКО, викладач-методист Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Мета:

- ознайомити студентів з основними етапами розвитку українського перекладу ХХ ст., з мало-відомими фактами життя і творчості майстрів пантеону художнього перекладу;
- з'ясувати роль української перекладацької школи у становленні та розвитку українського суспільства, його історії, культури, мови у період жорстокого тоталітарного режиму;
- показати, що переклад – це особливий, своєрідний і самостійний вид словесного мистецтва;
- розкрити поетичність, виразність мови художнього перекладу, процес ретельного добору кожного слова високоосвіченими представниками українського перекладного мистецтва;
- через художнє слово ввести молодь у чарівний світ світового мистецтва;
- спонукати до самостійної творчо-пошукової роботи, уміння висловлювати власні судження з порушених проблем;
- розвивати творчі та комунікативні здібності, художній та читацький смак, уміння працювати в команді;
- виховувати любов та повагу до рідної землі, до українського слова, до світових надбань.

Вид: літературна вітальня.

Тип: семінарське заняття у формі віртуальної подорожі у творчу лабораторію митця.

Обладнання: портрети письменників-перекладачів; книжкова виставка; відеозаписи; мультимедійна презентація про життєвий і творчий шлях письменників-перекладачів. Упродовж заходу звучить фортепіанна музика.

*Крізь біль, крізь бруд, крізь тундру пронести
Свого мистецтва полум'я високе.*

Г. Кочур

*Ніщо тому війни і газу,
Хто з предківських пив глибин.
Мої пісні – то оази
в пустині страшної доби.*

У. Лисогорський «Пісня в пустині»
Переклад М. Лукаша

ПЕРЕБІГ ЗАХОДУ

Ведучий 1. Доброго дня!

Ведучий 2. Ми раді вітати усіх у нашій традиційній літературній вітальні.

Ведучий 3. Тема нашої розмови про один із унікальніших видів мистецтва – переклад.

Ведучий 1. Кращі твори національних культур стають загальним надбанням і входять до скарбниці світової культури. Проте, якщо твори музичного мистецтва, живопису, скульптури зрозумілі всім людям, то твори літератури потребують перекладу.

Ведучий 2. Між іншим, сучасний перекладач Остап Сливинський зізнався, що статус перекладача – один із найменш престижних у книжковій справі в Україні.

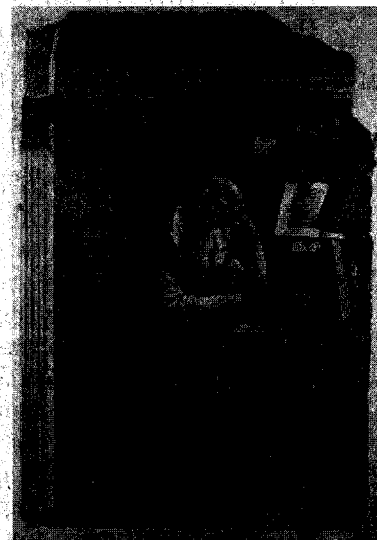
Ведучий 3. А я думала навпаки. Переклад усного мовлення або письмового тексту з однієї мови на іншу – це ж ціле мистецтво!

З 1991 р. у всьому світі відзначають – Міжнародний День перекладача. І з'явилося це професійне свято людей славної професії за ініціативи FIT, Міжнародної Федерації Перекладачів. А дата, до якої прив'язано це професійне свято – 30 вересня, обрана на честь одного з чотирьох латинських батьків сучасної християнської Церкви – Ієроніма Стридонського.

Ведучий 1. Між іншим, я вже давно мрію про цей фах. Бути перекладачем – це так цікаво: пізнаєш щось нове, постійно перегортаючи сторінки словників, ти ніби даєш ще один шанс народження книжці...

Ведучий 2. Але це, передусім, дуже відповідально. Адже наскільки адекватне реальному літературному процесу уявлення має український читач про зарубіжну літературу, залежить від якості перекладів українською. Саме від перекладу залежить доля виходу і визнання книжки.

Ведучий 3. Цілком погоджуюсь. До речі, у 2015 р. жах на читачів наводили не сюжетні колізії від майстра горору (англ. horrorfilm,

Святий Ієронім,
покровитель перекладачів

hogortmovie), а перекладацькі ляпи української версії «Кладовища домашніх тварин» американця Стівена Кінга.

Ведучий 1. Чому ж до українських читачів потрапляють неякісні, а часом і нечитабельні тексти?

Ведучий 2. Може, основна проблема у відсутності сталої перекладацької традиції і власних сформованих професійних шкіл та спільнот. До прикладу зауважу, що перше десятиліття незалежності України було особливо бідним на перекладні новинки. За даними Книжкової палати, щороку виходило не більше 100 перекладних видань. Ситуація почала виправлятися у 2000 рр., особливе по-жвавлення розпочалося у післякризові 2009 – 2010 рр.

Ведучий 3. Хочу тобі заперечити. Літературознавець Р. Зорівчак з приводу цього пише: «З'явилося в нас чимало невігласів, які (чи з власного безголов'я, чи на угоду комусь) намагаються ствердити, що й перекладацької школи в Україні ніколи не було, і успіхи нашого перекладознавства в найкращих випадках спорадичні. Адже найлегше подолати, підкорити той народ, якого вдалося поступово, підступно переконати, що в його культурі нічого не існувало».

Ведучий 1. Як на мене, авторитетною можна вважати і думку Івана Малковича, директора видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛІА-МА-ГА»: «Я переконаний, що українська перекладацька школа – одна з найсильніших. Вона дуже достойна. Маю на увазі такі імена як, скажімо, Микола Лукаш, Григорій Кочур... Фактично, коли думаю про них, хоч і не люблю пафосних слів, але бачу їх велетнями української літератури і, зокрема, перекладу, адже вони роблять це надзвичайно майстерно. На мові таких перекладачів можна вчитися української мови. Тут, як ніде інде, вона дуже відточена, адже ми, погодьтеся, говоримо справді про добрих перекладачів».

Ведучий 2. Зерно правди в цьому є. Але літературознавиця і критикиня Ганна Улюра зауважує: «З огляду на поточні процеси, про перекладацькі школи в Україні зможемо говорити за п'ять-сім років».

Ведучий 1. То що, чекати п'ять-сім років, поки твори сучасних зарубіжних митців потраплять на полиці книгарень українською?

Ведучий 3. Скільки людей, стільки й думок. А ти дій, як радить Ольга Ворожбит: «Я значно більше читаю англійською, німецькою чи польською, бо не купую останні кілька років російські книжки. А отже, більше чекаю,

дізнаюся, запитую про переклади українською тих авторів, із якими не можу ознайомитися в оригіналі, й обов'язково їх купую, тільки-но вони з'являються».

Свого часу багато для усвідомлення того, що українська й українське – це не субпродукт, мені дали уроки українознавства. Так, ... іноземці, які вивчають Україну, часто знають про Розстріляне відродження більше, ніж ми самі. Нам дуже бракує знання про самих себе, впевненості в собі, своїй мові. І я за те, щоб використовувати всі можливі законні методи, аби здолати це...».

Ведучий 1. Вивчати мови, щоб прочитати в оригіналі – це хороший стимул. Але ж на це потрібен час. То з чого ж почати?

Ведучий 3. Слушною є думка Роксолани Зорівчак, доктора філологічних наук, професора Львівського національного університету імені Івана Франка, голови Комісії всесвітньої літератури імені Миколи Лукаша НТШ, яка переконана, що для сучасника добірними посібниками для удосконалення та ушляхетнення власного мовлення є перекладні антології «Відлуння», «Друге відлуння» та «Третє відлуння» Г. Кочура, «Від Боккаччо до Аполлінера» М. Лукаша, у його ж перекладі «Фауст» Й. В. Гете та «Дон Кіхот» Сервантеса (з доопрацюванням А. Перепаді), «Захід і Схід» В. Мисика, український Гораций у перекладі А. Содомори, у його ж перекладі Овідієві «Любовні елегії» та «Скорботні елегії», Гомерова «Іліада» і «Одіссея» у перекладі Бориса Тена, «Світовий сонет» Д. Павличка та інші шедеври перекладної літератури.

Ведучий 2. Саме ці майстри не лише ознайомили українського читача з найкращими досягненнями світової літератури, а й удосконалили засоби вираження української мови.

Ведучий 1. Тож скористаємося порадою і здійснимо мандрівку до віртуальної лабораторії української перекладної школи, яка має багатовікову традицію, і з'ясуємо, хто ж вони – «добрі» українські перекладачі?

Ведучий 2. Проте спершу проведемо вікторину, яка допоможе нам пригадати деякі теоретичні відомості з історії перекладу.

Ведучий 3. Тож будьте уважні і активні. Гра починається.

Запитання вікторини:

1. Чому з'явилася потреба у перекладацькій діяльності?
2. Хто були перші перекладачі?
3. Які найдавніші переклади збереглися до сьогодні?
4. Чому хрещення Русі дало поштовх перекладацькій діяльності?

5. Назвіть найбільш відомі перекладені твори часів Київської Русі.

6. Як ви думаєте, чому тільки у XIX ст. переклад посідає чільне місце в літературній діяльності України?

7. Назвіть імена визначних перекладачів XIX ст.

8. Чи може переклад стати читачеві ближче і зрозуміліше, ніж оригінал? Аргументуйте думку.

9. Що є мова за визначенням Ф. де Соссюра, і чому це визначення таке важливе для перекладачів?

10. Що є літературний переклад, художній переклад?

11. Які основні вимоги до перекладу художньої літератури?

19. Чому інколи можливий переклад слово в слово, а інколи доводиться замінювати одне слово оригіналу декількома словами мови перекладу?

Ведучий 1. Розвиток українського перекладу має досить тривалу й складну історію, проте саме такі перешкоди зробили його більш досконалим і визначним.

Ведучий 2. А допоможуть нам сьогодні з'ясувати це творчі групи, які підготували літературознавчу розвідку з історії розвитку українського перекладу XX ст. та представлять творчість М. Зерова, Д. Загула, Г. Кочура та М. Лукаша, чий переклади є складовою золотого фонду української культури.

Виступ творчої групи № 1.

3 історії українського перекладу XX ст.

Без історії українського художнього перекладу немає історії української культури і, отже, історії української нації.

Українська історія перекладу на сьогоднішній день нараховує понад 1000 років, адже українська школа художнього перекладу почала формуватися дуже давно, коли активізувалися культурні, духовні зв'язки українців з іншими народами, передусім за поширення християнства. Для історії України це був надзвичайно важливий чинник розвитку, умова залучення до загальноєвропейського культурного процесу.

Наша історія склалася так трагічно, що українська мова й література – дійові важелі формування нації в умовах бездержавності – ніколи не функціонували в нормальних умовах. Саме тому перекладна література, починаючи від стародавньої доби, відіграє надзвичайно важливу роль у нашому культурному житті і як зберігач духовних цінностей, і як виховний

засіб, і як засіб самовиразу нації та збагачення спроможностей рідної мови.

Якщо у вкрай несприятливих умовах позалітературного характеру наша література все ж розвивалася в рідній загальноєвропейському літературному процесу, то в цьому величезна заслуга художнього перекладу.

Зауважимо, що саме у 1920–1930-х рр. публікувалися в українських перекладах твори тих авторів, які були заново відкриті для українського читача тільки у 1960-х або навіть і наприкінці 1980-х. Мова йде про таких письменників, як: Дейвід Герберт Лоуренс, Вільям Сомерсет Моєм, Джеймс Джойс, Оскар Вайлд, Вірджінія Вулф, Вільям Фолкнер. А повість Перл Бак «На перехресті вітрів» у перекладі Мирослави Чапелькової – взагалі єдиний український переклад з об'ємного доробку цієї американської лауреатки Нобеля.

1899 р. уперше І. Франко у передмові до збірки «Поєми» так ствердив роль українського перекладу: «... Передача чужомовної поезії, поезії різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми і вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст зрозуміння та спочування між нами і далекими людьми, давніми поколіннями». Загалом, Іван Якович переклав українською мовою твори понад 200 авторів із 14 мов та 37 національних літератур. Однією з вимог до перекладу він визначав досконале володіння мовою. Друга умова у Франка – здійснювати переклад тільки з оригіналу...

Обов'язково з оригіналу. Обов'язково! Подвійний переклад завжди гірший. Адже певні втрати є і при перекладі з оригіналу.

Красномовний факт. Борис Грінченко перекладав те, чим пишалось людство, та передусім таке, чого українська література не мала, не встигла витворити – з тих або інших причин. Перекладав твори світового письменства, щоб прискорити процес інтелектуального розвитку народу.

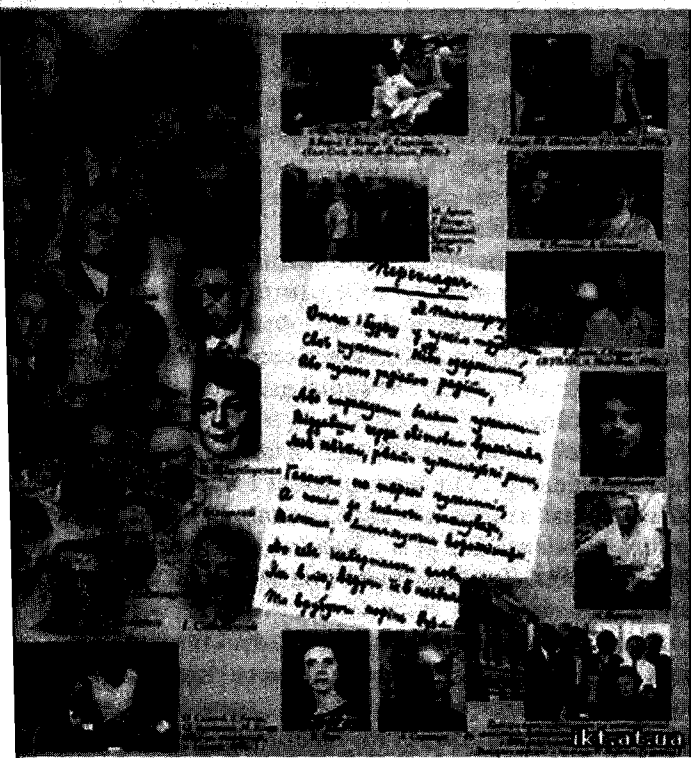
Тож переважна більшість українських письменників XX ст. подвижницьки ставилася до перекладацтва. Просвітники свого народу, захоплені ідеалом культурної самобутності, а згодом і національної самостійності, вони часто обирали знаряддям боротьби – поряд з оригінальною творчістю – переклад, що був для них водночас ефективним засобом підвищити власну майстерність.

20-ті – початок 30-х рр. XX ст. у Східній Україні (бо в середині 30-х років розпочалася доба „Розстріляного Відродження”) та 20-ті – 30-ті рр. загалом у Західній Україні були важливим періо-

дом в історії українського художнього перекладу, хоча не лише нашу землю, а й душу народу ділила межа на Збручі.

Це були роки змушнення, загартування і самовизначення. Г. Кочур ось як напише про це:

*Я тих повинен стати голосом,
Хто в многості вже стільки років
Між тундрами з питанням болісним
Невільничим ступає кроком.
За цими лавами похмурими
Обстану я перед віками,
І то не в гніві, не в обуренні,
А в певності тривкій, мов камінь;
Мов вітер, що спокійно дихає
І плине полем неозорим,
Ми скромним словом правди тихої
Стовзвукій галас переборем.*

Ю. Жлуктенко так характеризував цю добу: «З-поміж перших перекладачів художньої літератури того часу були М. Рильський та М. Терещенко, М. Йогансен та В. Підмогильний, М. Зеров та А. Кримський...».

До речі, у Літературному музеї Г. Кочура в Ірпені з-поміж рукописів М. Зерова зберігається дуже цікавий документ – датований 31 березня 1930 р. лист голови Кабінету порівняльного вивчення літератур при Інституті Шевченка в Харкові майбутнього академіка О. Білецького до М. Зерова, на його київську адресу, з проханням ознайомитися зі списком творів чужоземних літератур з античних часів

до найновіших та, зосібно, використати його при складанні п'ятирічного плану перекладної літератури для видавництва «Література і мистецтво». У цьому спискові – 246 позицій (чимало з них – багатомовних), у більшості з них зазначено прізвище перекладача та стан готовності перекладу.

Є і дописки до окремих позицій рукою Миколи Костьовича. До деяких позицій є певне пояснення щодо суті твору. Уся еліта українського перекладу в цьому спискові – М. Рильський, П. Ріттер, В. Свідзінський, Лесь Курбас, М. Калинович, В. Мисик, М. Іванов, П. Карманський та ін.

«Коли йдеться про історію українського перекладу, то це були ніби постаті-планети, які не уклалися в єдину галактику», – свідчить перекладач Остап Сливинський.

Запитуеш себе: чи міг свідомий український інтелігент спокійно жити в страшні часи, коли мільйони селян косив штучний голодомор, катівні та концтабори пожирали цвіт української інтелігенції, найближчих друзів та однодумців, коли висаджували в повітря шедеври мистецтва, обрубували зв'язки зі світом, уніфікували мислення?!

Звичайно, що ні. Тим-то і страшним було українське слово, особливо, коли ним висловлювалася думка світового рівня!

Трагічні події 1930 рр. вирвали з лав творців української культури таких визначних перекладачів, як Микола Зеров, Валеріан Підмогильний, Михайло Драй-Хмара, Микола Вороний, Павло Филипович, Дмитро Загул та інших представників «Розстріляного Відродження».

«З хвилюванням доводиться вивчати цей список... Минуло з цього часу понад 70 років. І чуваєш начебто навіть особисту провину, що значною мірою запланованого в 30-х роках і дотепер не виконано...» – зізнається Роксолана Зорівчак.

Перегляд відеозапису

«Пливе кача» (неофіційний кліп) у виконанні гурту «Пікардійська терція» (<https://www.youtube.com/watch?v=-Z1BSHf5jc>)

Після Другої світової війни завдяки повноцінній школі українського художнього перекладу, що її очолив спершу М. Рильський, а після його передчасної смерті (1964 р.) Г. Кочур, наш переклад досягає творчої зрілості, і перекладна література повносило й систематично входить до національної культури. Було це в час, коли, за офіційною ідеологією тоталітаризму, українську мову та літературу обмежували «домашнім ужитком», а масовий читач, схильний до фантазмагорій, підсвідомо зараховував світову класику до російськомовної літератури.

І ось у таких умовах, коли в Україні до політичних цькувань долучалася майже повна відсутність літератури, зокрема лексикографічних та довідкових джерел, а перекладачі діаспори були позбавлені рідномовної стихії, мовотворчого довкілля, українські перекладачі вивели рідну мову на неозорі простори світового письменства, підносячи тим самим її авторитет.

Перекладачів постійно гудили за «потяг до буржуазної літератури», їх розпинали за недозволена активізація мовних засобів, що знайшли прихисток у давніх словниках та збереглися в устах народу, – мовляв, це відхід від сучасної літературної норми.

Не все перекладене можна було публікувати навіть у «ліберальні» роки. Так, зі спогадів поета М. Василенка – співтабірника Г. Кочура протягом 1950–1955 рр. (Мінлаг, м. Інта Комі АРСР) – довідуємося, що ще 1956 р. Григорій Порфірович переклав вірш П. Безруча «Успіх» та прислав йому до Херсона свій переклад. За логікою мудрих пічкурів, таких віршів узагалі не варто писати чи перекладати. Адже за це можна поплатитися свободою і навіть життям. Але є ще інша логіка – логіка ковтка свободи (М. Коцюбинська), так вагома в історії протестного руху. Наведений вище переклад не оприлюднено ні в антології «Чеська поезія» (1964), ні в збірках «Відлуння» (1969) та «Друге відлуння» (1991), ні в збірці «Сілезькі пісні» (1970). Знаходимо цей вірш П. Безруча лише в «Третньому відлунні».

На межі ХХ – ХХІ ст. плідно працювали на перекладацькій ниві такі українські письменники, як Л. Герасимчук, П. Насада, В. Хазін, Є. Левченко, М. Стріха, В. Коптілов, В. Шовкун, Л. Череватенко, П. Перебийніс, О. Пономарів, Я. Стельмах, Р. Зорівчак та ін.

Водночас Ігор Андрущенко на форумі 2016 р. зауважив: «До бід нашого перекладу додалися непоправні втрати, що їх в останнє десятиліття зазнала українська перекладацька школа. Один по одному пішли представники яскравого

грона, що нині правом входять до пантеону української культури – Євген Попович, Григорій Кочур, Анатолій Перепадя, Олекса Логвиненко. І хоча у роки незалежності було гідно вшановано геній Миколи Лукаша, ціла школа відійшла в минуле, і тепер уже можна говорити про це певно. Звичайно, ... рівень їхніх перекладів, а головне знання мови досі лишається недосяжною вершиною не тільки для багатьох початківців, але й для тих, хто встиг уже попрацювати на цій ниві».

Одна з найзворушливіших сторінок українського перекладу – це праця над перекладами в тюрмах і на засланнях. Це майже вся творчість поета-каторжанина П. Грабовського (ХІХ ст.), це подвижництво М. Зерова на Соловках (праця над перекладом Вергілієвої «Енеїди», лекції про О. Пушкіна, мрія про працю над перекладом п'єси «Іфігенія в Тавриді» Й. В. Гете, трагедії «Юлій Цезар» У. Шекспіра) у 30-х роках жорстокого ХХ ст., у 40–50 роках – Г. Кочура в Інті, у 70–80 роках – І. Світличного, В. Стуса, І. Калинця, І. Коваленка, В. Марченка та рецензування деяких з цих перекладів Г. Кочуром.

Сталінські репресії злочинно намагалися перервати велику культурницьку працю із виконання заповітів Івана Франка та Лесі Українки – створення золотого фонду перекладів: від античних авторів до письменників наших днів.

Ведучий 1. Художній переклад став потрібним для самоусвідомлення нації і ворожим для режиму самим фактом своєї наявності. Він відіграв значну роль в історії національного опору та національного відродження. На жаль, не вичену ще роль.

Ведучий 2. Як важко було цим незігнутим політ'язням-подвижникам дістати навіть іноземні оригінали! Адже тексти, крім цензури-перлюстрації в Києві та офіційної цензури в концтаборі, проходили ще додаткову цензуру в Москві.

Ведучий 3. Скільки ж то тривалих-тривалих місяців доводилося спраглому митцю очікувати томика Байрона, Рільке чи Верлена!

Ведучий 1. А часто відіслані в листах до рідних переклади конфісковували. Скільки перекладів зникло, скільки знищили сторожі тюрем та концтаборів!

Ведучий 2. Як тут не згадати М. Драгоманова, який ще в ХІХ ст. (у праці «Австро-руські спомини») закликав написати історію втрачених творів української літератури.

Ведучий 3. У кровожерному ХХ ст. кількість цих творів зросла в геометричній прогресії.

Виступ творчої групи № 2. Микола Зеров: «неокласик» і «терорист»

«Блискущий промовець, поет, критик, перекладач, людина енциклопедичних знань, він був, безперечно, найяскравішою постаттю серед загалом дуже сильного колективу педагогів факультету», – писав про свого Вчителя Г. Кочур.

«Антологія римської поезії» (К., 1920) М. Зерова, його книжка оригінальних віршів і перекладів «Камена» (К., 1924), том літературно-критичних статей «До джерел» (К., 1926), опубліковані в журналі «Червоний шлях», уривки з поеми «Про природу речей» Лукреція (1925, № 10) у його перекладі мали настільки величезний вплив на молодого Г. Кочура, що він 1928 р. вступив до Київського інституту народної освіти передусім для того, щоб слухати лекції М. Зерова.

«Пам'ять у нього була надзвичайна, така, мабуть, феноменальна, як і його красномовство. Слова він ніколи не шукав, не робив пауз, слова нібито напливали на нього самі, цитат йому не треба було читати з писаного тексту, він їх читав напам'ять», – згадував Г. Кочур,

виступаючи перед українською громадою в Барівілі (США) 7 липня 1991 р. як учасник українознавчої конференції в Урбані-Шампейні.

У 1920 – 1930 рр. вийшли у його перекладі з польської драма Словацького «Мазепа», з російської – повість Куліша «Вогняний змій», з французької, італійської, англійської, польської,

Розстріляне
Відродження

Микола Зеров

**Вибрані
ТВОРИ** "Смолоסקип"

російської, білоруської – твори Беранже, Леконта де Ліля, Бодлера, Петрарки, Байрона, Крашицького, Міцкевича, Пушкіна, Гоголя, Чехова, Янки Купали та ін.

Власне, від М. Зерова починається раціоналістичний відлік в українському художньому перекладі, що остаточно покінчив із трагедіями, бурлесками, пародіями. С. Гординський ствержував, що «М. Зеров і його послідовники не допускали гвалтування законів української мови і її граматичних правил та вимагали абсолютної ясності стилю..., добірного словника, правильної граматичної складні, логіки словесної конструкції». Переклади Зерова належать до величезних здобутків українського поетичного перекладу.

Зеров-критик брав активну участь у так званій літературній дискусії 1925 – 1928 р., підтримавши й теоретично обґрунтувавши позицію М. Хвильового. Йому також належить значна кількість змістовних досліджень з історії української літератури.

І в поезії, і в критичних працях М. Зеров дотримувався думки, що українська література своїми вершинними досягненнями належать до світової писемності, що вона може розвиватися лише за умови активного спілкування з традиціями європейських літературних шкіл і стилів.

Тож чи не відстоювання цих позицій так драгувало московську владу? Для радянської системи він був ворогом.

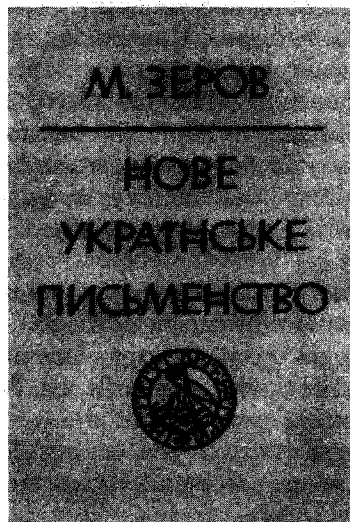
*Огні і теплий чад, З високих хор
Лунає спів туги і безнадії.
Навколо нас кати і кустодії,
Синедріон і кесар, і претор.*

*Це долі нашої смутний узор,
Для нас на дворіщі багаття тліє,
Для нас пересторогу півень піє,
І слуг гуде архиєрейський хор.*

*І темний ряд євангельських історій
Звучить як низка тонких алегорій
Про наші підлі і скупі часи.*

*А навкруги – на цвинтарі, в притворі –
Свічки і дзвін, дитячі голоси
І в темному повітрі вогкі зорі.*

Літературна творчість М. Зерова постійно супроводжувалася злісними нападками вульгарно-соціологічної критики, а з кінця 1920 рр. почалося справжнє політичне цькування письменника. 1930 р. його допитували на суді як свідка у так званому «процесі СВУ».

У ніч із 27 на 28 квітня 1935 р. Зерова було заарештовано під Москвою на станції Пушкіне. 20 травня його доправлено до Києва для слідства. Митця звинуватили в керівництві контрреволюційною терористичною націоналістичною організацією. М. Зеров на суді зізнався: «С моєї сторони был только один раз сделан призыв к террору – в форме прочтения стихотворения Кулиша на собрании у Рыльского». Йдеться тут про читання Зеровим вірша П. Куліша «До кобзи» на квартирі Рильського 26 грудня 1935 р., де два «неокласики» і молодий письменник Сергій Жигалко пом'янули розстріляних за звинуваченням у приналежності до міфічного «об'єднання українських націоналістів» О. Близька, К. Буревія, Д. Фальківсько-го, Г. Косинку та ін.

*Хай недовірки твої кам'яніють,
Хай вороги твої з жалю німіють,
Ти рідну сем'ю докупи зливай.*

*Гей, хто на сум благородний багатий,
Сходьтеся мовчки до рідної хати,
Та посідаймо по голих лавках,
Та посумуймо по мертвих братах.
Темно надворі, зоря не зоріє,
Вітер холодний від півночі віє,
Квилять вовки по степах-облогах.*

*Кобзо! Ти наша відрада єдина...
Поки із мертвих воскресне Україна,
Поки діждеться живої весни,
Ти нам про нашу тісноту дзвони!
Стиха дзвони, нехай мучене серце*

*Важко заб'ється, до серця
озветься,*

*Як на бандурі струна до струни.
1882*

Після певних «тасувань» «групу Зерова» остаточно було визначено в складі 6 осіб: Микола Зеров, Павло Филипович, Ананій Лебідь, Марко Вороний, Леонід Митькевич, Борис Пилипенко.

Військовий трибунал Київського військового округу на закритому судовому засіданні 1–4 лютого 1936 р. без участі звинувачених й захисту розглянув судову справу № 0019–1936. М. Зерову інкримінували керівництво українською контрреволюційною націоналістичною організацією і згідно з тодішніми статтями кримінального кодексу УРСР трибунал визначив йому міру покарання: 10 років позбавлення волі

у виправно-трудовах таборах Карелії.

9 жовтня 1937 р. «справа Зерова та ін.» була переглянута особливою трійкою УНКВС по Ленінградській області. Засуджено до розстрілу. Зеров разом з багатьма іншими представниками української культури був розстріляний у селищі Сандармох 3 листопада 1937 р.

Навіть зісланий на Соловки, М. Зеров укладав собі плани на майбутнє, у яких значилися переклади драм У. Шекспіра, поезії Г. Лінгфелло, Й. В. Гете. За деякими свідченнями, у радянському концтаборі на Соловках напередодні розстрілу Зеров закінчив повний переклад «Енеїди» Вергілія (досі не знайдений!).

Сидять (зліва направо) Микола Зеров, Михайло Могиланський, Віктор Петров. Стоять Михайло Драй-Хмара, Павло Филипович

П. Куліш. До кобзи

*Кругом тіснота, і неволя,
Народ закований мовчить.*

Т. Шевченко

*Кобзо моя, непорочна утіхо!
Чом ти мовчиш? Задзвони мені стиха!
Голосом правди святої дзвони,
Нашу тісноту гірку спом'яни.
Може чие ще не спідлене серце
Важко заб'ється, до серця озветься,
Як на бандурі струна до струни.*

*Хто не здоліє озватись ділами,
Хай обізветься німими сльозами;
Ти ж своє слово дзвони-промовляй,
Душам братерським заснуть не давай.*

Загибель у розквіті творчих сил Миколи Зєрова завдала непоправної шкоди мистецтву українського перекладу.

Ухвалою Військової Колегії Верховного Суду СРСР від 31 березня 1958 р. вирок Військового трибуналу КВО від 1–4 лютого 1936 р. і постанова особливої трійки УНКВД по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 р. скасовані, справу припинено «за відсутністю складу злочину».

Восени 2007 р. на родинній хатині Зєрових в Зінькові відкрито меморіальну дошку – на ній два імені – Микола і Дмитро Зєрови.

Ведучий 1. Свого часу Д. Білоуса, під час інтерв'ю, яке він дав «Літературній Україні», запитали:

– Які муки творчості сильніші: при творенні власних поезій чи перекладних?

Ведучий 2. На що митець відповів:

– Перекладати набагато важче, ніж писати своє. У власному вірші можна змінити хід думки, сюжетний поворот, розмір. А в перекладі існує певна заданість, яка тримає інтерпретатора в жорстких рамках. Це не означає, що своє – легке.

*Та між страшних прогалин, зянь,
коли ведеш ти власний спів,
ти – автор, сам ти тут хазяїн
думок, і образів, і слів.*

*В перекладі – не менше палу:
і думаєш, і твориш ти ж,
ти в автора оригіналу
немов на прив'язі сидиш...*

*Та в тебе ж гідність є. І гонор.
Ти в щирості не знаєш меж.
По краплі кров свою, як донор,
перекладові віддаєш...*

Такий виник у мене свого часу автобіографічний вірш – крик душі... І я продовжую своє донорство, щоб не було духовного недокрив'я.

Ведучий 1. Професійні перекладачі забезпечують взаєморозуміння між різними мовами і народами, підтримують гармонію спілкування і цілісність світосприймання нашої цивілізації. До цього прагнув і Дмитро Загул.

(Далі буде)

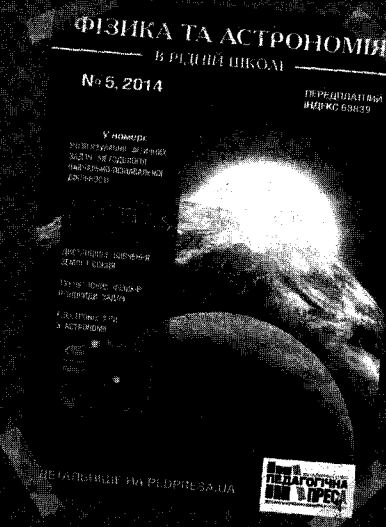
Увага передплата!

ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ Науково-методичний журнал

Актуальні проблеми фізичної освіти та академічної науки, найновіші наукові дослідження, методичні розробки уроків, дидактичні матеріали, реформа шкільної освіти становлять зміст часопису

Виходить 6 разів на місяць

Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук (галузь «Педагогічні науки»)

ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС 68839